

Bijbelstudie

De Bergrede: leven met Jezus

Ulbe van der Meer

In maart 2000 bezoekt paus Johannes Paulus II Israël. De wereld kijkt toe als hij in het vroegere Galilea het woord neemt. Joden met een traumatisch verleden, Palestijnen in een onmogelijk heden spitsen de oren. ‘Gelukkig wie nederig van hart zijn, want voor hen is het koninkrijk van de hemel.’ En wat er verder volgt. Grandioos! Wat kan de paus beter doen dan deze belofte van Jezus Christus daar op die plek herhalen?!

I have a dream?

45 jaar geleden liet dominee Martin Luther King in Washington DC zijn droom voor de Amerikanen horen. Hij droomde dat ‘op een dag’ de kinderen van voormalige slaven en slavendrijvers samen zouden genieten van geluk. Een heel inspirerende droom!

In zijn Bergrede (Mat. 5:1 - 8:1) begint Jezus met acht felicitaties, zaligsprekingen. Die felicitaties zijn méér dan een droom: het geluk zal komen. Op allerlei manieren: er zal troost zijn, mensen zullen verzadigd worden, ze zullen God zien, enzovoort. Zes keer zegt Jezus dat het zal gebeuren. We noemen zoiets geen droom meer. Dat heet een belofte. Nu willen Jezus en zijn Vader heel bijzonder werken in je leven. Kijk nog eens naar die acht felicitaties. Er lijkt telkens wel een gapend gat te zitten tussen het eerste en tweede deel van die zinnen: nú treuren (jammer!)... maar stráks getroost worden (gelukkig!). Nú maar zachtaardig zijn (moeilijk!)... maar dan stráks de aarde bezitten (fijn!). Maar is het wel zo dat daar zo’n gapend gat tussen zit? Wanneer krijg je eigenlijk van God wat Jezus belooft? Nou, dat mag veel dichterbij liggen dan je dacht! Dat kun je zien aan de opvallende eerste en laatste felicitatie: want voor hen is het koninkrijk van de hemel. Zes keer ‘zullen’ – toekomst. Maar bij de eerste en laatste felicitatie: want voor jullie is ...! Jezus brengt de belofte naar de tegenwoordige tijd. Onder handbereik. Te ervaren. Een realiteit. Hoe dan?

Wie zijn de gelukkigen?

- degenen die nederig van hart zijn
- de treurende
- de zachtmoedigen
- degenen die hongeren en dorsten naar gerechtigheid
- de barmhartigen
- degenen die zuiver van hart zijn
- de vredestichters
- degenen die vanwege de gerechtigheid vervolgd worden • degenen die omwille van mij uitgescholden, vervolgd en van allerlei kwaad beticht worden

Nou, volgens Jezus moet je niet vragen: wannéér zal ik getroost zijn? Je mag erachter komen wáár je getroost bent. Jezus zegt ‘in het koninkrijk van de hemel’. En dat is niet hetzelfde als ‘na mijn sterven, in de hemel’. Nee, dat is: *zodra ik wat beloofd wordt, geloof*. Zo werkt dat volgens

de Heer. Wat God belooft wordt direct al echt als je het aanneemt. Stukje bij beetje weliswaar. Maar toch al echt. Wat God belooft wordt een werkelijkheid naar de mate waarin je die belofte aanneemt, accepteert, toepast, eruit leeft.

Hopelijk wordt dat duidelijk als je aandachtig gaat lezen in heel Jezus' rede in Galilea.

Martin Luther Kings *dream* kan geweldig inspireren. Zulke dromen hebben we op deze oude aarde ook nodig. Maar Jezus' belofte leidt je vast en zeker een nieuwe werkelijkheid binnen.

Jezus is van de hemel

De Bergrede is meer dan een goede preek. De meeste indruk maakt de predikant. De aandacht gaat naar Jezus Christus. Dat lezen we in 7:28 en 29: '... waren de mensen diep onder de indruk van zijn onderricht, want Hij sprak hen toe als iemand met gezag.' Jezus is niet iemand die het goed kán zeggen. Nee: Hij mág het zeggen. Dat geeft Hij zelf ook aan. Direct na de 'felicities' staat in 5:11: 'Gelukkig zijn jullie wanneer ze je omwille van mij uitschelden.' Ook aan het eind, in 7:24 en 26, lees je zoets: *het gaat erom dat jullie deze woorden van mij horen en ernaar handelen*. En om niet meer te noemen: hoe is het mogelijk dat Jezus na elke wet van Mozes (Mat. 5) zegt: 'En ik zeg jullie ...' Jezus is meer dan Mozes. Zijn persoon is echt van doorslaggevende betekenis. Hoe dan?

Nu schreef ik hierboven dat wat God belooft veel sneller werkelijkheid kan worden dan wij misschien voor mogelijk houden. De toekomst is dichtbij want het hemelrijk staat open. Nu wordt ook duidelijk waarom dat zo is: omdat Jezus is verschenen! Jezus is namelijk zelf *van die hemel*. En waar Jezus nu op aarde is, daar is het koninkrijk van de hemel. Daarmee is de Heer zijn verkondiging op aarde begonnen (Mat. 4:17). En als je nu maar van Jezus bent, dan zie je de belofte werkelijkheid worden dat je in dat rijk leven mag. Dat was 2000 jaar geleden goed te merken: Christus gáf troost, maakte zieke mensen beter, gaf bevrijding. Maar Hij kwam niet voor de toverij. Hij kwam om mensen ertoe te bewegen *met Hem* de hemel in te gaan. En dat doet Hij nog steeds. En zo zijn ook vandaag Gods beloften meer dan dromen. Ze worden werkelijkheid.

Volgelingen van Jezus ervaren troost en verzadiging. En zij zien al iets van God. Ik geef een voorbeeld bij hoofdstuk 5:5, waar Jezus zegt: 'Gelukkig de zachtmoedigen, want zij zullen het land bezitten.' Er is een oude vrouw. Ze leeft arm en betrekkelijk alleen in een achterstandswijk. Om haar heen leven mensen hard en gewelddadig. De stadswijk hoort toe aan de *gangs*. Maar deze vrouw is van Jezus. Met Hem is ze het hemelrijk binnengegaan. In dat rijk leeft ze zachtaardig (zie 5:5). Maar hoe zit het dan met haar bezit van het land? Nou: dat is de bloembak aan de balustrade van haar balkon. In dat kleine stukje grond ziet ze dat God haar de hele aarde in bezit heeft gegeven. Zo geniet ze er ook van. Zo 'ziet' ze haar geluk. Verbonden met Jezus zie je Gods belofte werkelijkheid worden. Hoe klein het begin ook is.

Uitspraken van Jezus:

- ruk je ogen uit als die je verleiden
- keer iemand die je op je rechterwang slaat, ook je linker toe
- bid in je binnenkamer
- verzamel schatten in de hemel
- wees niet bezorgd
- haal die balk uit je oog
- ga Gods rijk binnen door de nauwe poort

Doe normaal

Na zijn felicitaties (5:1-10) doet Jezus in het vervolg van zijn Bergrede veel uitspraken: ruk je ogen uit als die je verleiden; keer iemand, die je op je rechterwang slaat, ook je linker toe; bid in je binnenkamer; verzamel schatten in de hemel; wees niet bezorgd; haal die balk uit je oog; en ga Gods rijk binnen door de nauwe poort. Markante uitspraken in het onderwijs van Jezus. Na zijn opstanding spreekt Jezus zijn leerlingen waarschijnlijk nog eens op deze berg (Mat. 28:16-20) en dan zegt Hij: *Leer de mensen zich te houden aan wat ik jullie heb opgedragen*. De Bergrede bevat dus opdrachten. Maar hoe moet je tegen deze Jezus-geboden aankijken? Zo leven is bepaald niet makkelijk!

Toch kunnen we het leven volgens Jezus' geboden best 'normaal' noemen. In normaal zit het woordje 'norm'. We moeten zeker wel veranderen volgens die norm. Maar de norm wordt normaal voor wie Gods belofte gelooft en Jezus volgt. En dat maakt van de verdere inhoud van de Bergrede toch meer dan een set extreme geboden: zo ziet het nieuwe leven eruit! Zoals wie treurt door God getroost zal worden *zodra* hij/zij met Jezus het hemelrijk binnengaat, zo zal iemand aan het normale leven beginnen *zodra* hij/zij daarheen met Jezus op weg gaat. 'Wees dus volmaakt, zoals jullie hemelse Vader volmaakt is,' zegt Jezus (5:48). Jezus' Vader is niet extreem, Hij is normaal.

Jezus zelf heeft dit normale leven geleefd. Dat was voor Hem trouwens niet gemakkelijk. In Hebrreeën 5:8 staat: 'Hij heeft gehoorzaamheid geleerd.' Zwaar, en toch normaal. En zo is het ook als wij Jezus volgen. De geboden van de Bergrede zijn geen eitje. Ook wij moeten de gehoorzaamheid leren. En toch mogen we ervaren dat zo'n leven in Gods rijk heel gewoon wordt. Daarin kunnen we niet anders meer leven. In Efeziërs 2:10 staat: 'God heeft ons gemaakt tot wat we nu zijn: in Christus Jezus geschapen om de weg te gaan van goede daden die God heeft voorbereid.' Vanuit Johannes noemen we dit: het opnieuw-geboren leven. Of: het leven door de Geest (Joh. 3:3 en 8).

Daarom moeten Jezus' woorden uit de Bergrede je niet afschrikken. Het zijn ook geen *oneliners*, geen geboden 'bij wijze van spreken'. Nee, dit nieuwe normale leven hoort net zo goed bij Gods belofte! Keerzijde is wel dat de Bergrede geen regels bevat die je in onze maatschappij van elke dag bij wet kunt opleggen. Deze wereld gaat voorbij. Toch kun je met Jezus' rede wel alle mensen persoonlijk oproepen en warm maken voor het normale leven in Gods rijk.

Drie kanten opkijken

De Bergrede is magistraal. Wie kan het beter zeggen dan Jezus? Kun je dit bijbelgedeelte behapbaar maken? Met anderen doe ik een poging om een globale indeling te maken.¹ Na de 'zaligsprekingen' met enkele toevoegingen (5:1-16) kijkt Jezus met ons drie kanten op. Eerst kijk je in de spiegel naar jezelf: hoe authentiek is je nieuwe leven? Ben je een letterknecht of levend door de Geest (5:17-48)? Daarna leer je uitkijken naar de Vader: Hij is te vertrouwen (6). In hoofdstuk 7 komt de naaste in beeld. Zal hij de weg ook vinden?

Verwerking

1 De Bergrede is een soort preek van Jezus

Lees Matteüs 5:1 - 8:1 met de hele groep. Ieder een afgebakend stukje en laat zo deze preek als geheel tot je doordringen.

2 Over de beleving van het nieuwe geluk

a Lees 2 Korintiërs 4:8-10 voor een voorbeeld van Paulus. Hoe zie je dat het geloof van Paulus het gapende gat tussen moeite en troost heeft gedicht? Zie ook 2 Korintiërs 6:9-10.

Werkvorm:

- Geef een kopie van beide teksten en laat ieder deze voor zichzelf lezen en met behulp van tekens aangeven wat hij/zij ervan vindt.
- Een ? als iets onduidelijk is: je begrijpt het niet.
- Een ! als er een lichtje gaat branden: nu begrijp je het!
- Een -> als een gedeelte je raakt.
- Bespreek in kleine groepjes punt voor punt waar tekens geplaatst zijn.
- Bespreek bovenstaande vraag.

b Kun je voorbeelden uit het Oude Testament noemen van mensen die niet meer zagen dan een heel kleine glimp van de vervulling? Wat zegt in dit verband Hebr. 11:1? Ken je voorbeelden van mensen om je heen die zo iets ervaren als die vrouw met haar bloembak?

3 Gods geboden beschrijven normaal gedrag

Werkvorm:

- a Schrijf deze zin op een bord of een vel papier.
Laat leden van de groep hun mening en reactie hierop geven en schrijf deze eronder.
Schrijf hier vervolgens bij wat de Heer over zijn geboden zegt in Deuteronomium 11 - 14.
Bespreek dit vervolgens met elkaar.
- b Probeer met elkaar *abnormaal gedrag* te formuleren. Zoek in het boek Daniël naar voorbeelden hiervan en schrijf deze erbij.
Bespreek dit vervolgens met elkaar.